School & Veiligheid STICHTING

Kennisnet

Discussiekaart 2: Over de vrijheid van meningsuiting

De leraar met stevige opvattingen

Laat ict werken **voor het onderwijs**

Discussie - de leraar met stevige opvattingen

Deze discussiekaart is bedoeld om groepsgewijs de grenzen te verkennen over de vrijheid van meningsuiting van leraren. Wat is nog wel aanvaardbaar en wat niet?

Kwestie 1

Een leraar op een ROC was fel gekant tegen het gedachtegoed van een Nederlandse politieke partij. Hij stak zijn mening daarover niet onder stoelen of banken, en publiceerde daarover regelmatig op zijn eigen blog.

Vragen

- Wat vind je daarvan: een leraar die zulke openlijke politieke standpunten uit via sociale media?
- Hoever mag je daarin gaan?
- En maakt het uit welk vak je geeft en wat de achtergrond van de school is?

Kwestie 2

De leraar deelde zijn meningen niet alleen op zijn blog, maar ook op zijn Facebookpagina's. Daarop stond duidelijk dat hij leraar geschiedenis op het plaatselijke ROC was.

Vragen

- Maakt het wat uit of te achterhalen valt bij welke school zo'n leraar werkt? Aan de andere kant: valt het niet toe te juichen als een school de vrijheid van meningsuiting koestert, en zijn leraren gewoon hun mening laat formuleren in de media?
- Zijn de scherpe meningen van leraren niet een uitstekende kans om heikele kwesties aan te roeren in de klas? Je wilt immers ook dat je leerlingen een kritische houding ontwikkelen.

Kwestie 3

Een leerling liet de blogs van deze leraar aan zijn ouders lezen, ook al omdat deze ouders aan het andere uiteinde van het politieke spectrum stonden. De leerling vertelde erbij dat de leraar ook regelmatig in de klas zijn meningen verkondigde. De ouders klaagden daarover bij de school. Mocht een leraar zijn antipathie voor een politieke partij wel zo luid en duidelijk verkondigen? De directie sprak met de leraar, en verzocht hem wat terughoudender te zijn met zijn meningen; vooral in de klas.

Vragen

- Wat vind je van deze reactie van de directie?
- In hoeverre mag een leraar zijn politieke standpunten wel of niet uiten (op sociale media)?
- En is er een principieel verschil tussen kritische uitlatingen in de klas en op sociale media?

Kwestie 4

De leraar moest dus terughoudender zijn. Maar omdat de ouders gehoopt hadden dat hij ontslagen zou worden, zochten ze contact met de plaatselijke krant. Een journalist berichtte erover, waarna de kwestie zich als een veenbrand verspreidde over de sociale media. De leraar kreeg ook boze tweets en mailtjes van aanhangers van de politieke partij die hij bestreed, en hij besloot zijn blog – voorlopig – te sluiten.

Vragen

- Had de leraar dit aan moeten zien komen?
- Had de directie dit anders moeten aanpakken?
- Of moet je het recht op je eigen vrije meningsuiting te allen tijd verdedigen?
- En wat kan en moet je als collega van zo'n leraar doen?
- Wanneer spreek je een collega op zijn online-publicatiegedrag aan, en wanneer steun je zo iemand?

Kwestie 5

Tot slot is er gelegenheid om over eigen ervaringen te praten.

Vragen

- Heb je ooit zoiets zelf meegemaakt?
- Ben je ooit berispt vanwege een tweet, post, blog of een stukje dat je voor een krant schreef?
- Ken je collegaleraren die dit doen?
- Voel je je geremd in je meningsuiting omdat je een leraar bent?

Achtergrondinformatie

Deze discussie is bedoeld om na te denken over de vraag hoever leraren kunnen gaan in het publiekelijk uiten van hun maatschappelijke en politieke standpunten via sociale media.

Leraren hebben ideeën en meningen, en zijn – net als alle andere Nederlanders – vrij in hun politieke en maatschappelijke keuzes. Ook mogen ze daar in principe uiting aan geven, eveneens net als alle andere Nederlanders.

Maar: mogen ze die zonder enige restrictie op hun blog of Twitter met de hele wereld delen, of via Facebook dan wel LinkedIn aan vrienden of collega's laten lezen? Wat moet je ermee, als leerlingen, ouders, of collegaleraren zich daardoor gegriefd voelen, of erop aangesproken worden? "Zit jij op school bij die cryptofascist?" En wat als de regionale pers een schandaaltje ruikt? Wat als het imago van de school beschadigd kan worden, wanneer een leraar alsmaar blijft fulmineren tegen de levenseinde-standpunten van een politieke partij?

Toch is het ieders recht om zich uit te spreken. Bovendien zijn politiek en maatschappelijke discussies van belang in een volwassen democratie. Maar waar liggen de grenzen?

Over al deze kwesties gaat deze discussiekaart.

Voorbeelden

Hieronder volgen enkele voorbeelden van (waargebeurde) socialemedia-incidenten rond de vrijheid van meningsuiting van leraren.

Voorbeeld 1

Een leraar op een ROC werd door een leerling (en diens ouders) ervan beticht dat hij zich vaak negatief uitliet over een bepaalde politieke partij. Zowel in de klas, als op Facebook en Twitter. De leerling en zijn ouders klaagden daarover bij de schoolleiding, en vroegen zich af of een leraar zijn antipathie voor een partij wel zo luid en duidelijk mocht ventileren. Moest een leraar niet objectief, of in ieder geval open minded zijn? (Bron: *De Gelderlander*, 20 januari 2017)

Voorbeeld 2

Een leraar van een middelbare school werd ontslagen vanwege zijn extreemrechtse uitingen op sociale media. De leerlingen vonden het sowieso vreemd dat de man – die bekend stond als neonazi – op hun school was aangesteld. Toen er foto's opdoken waarin de leraar in het gezelschap van de Nederlandse Volks Unie verkeerde, gingen er alarmbellen bij de directie rinkelen en kwam het schoolbestuur in actie. (Bron: *De Stentor,* 10 jan. 2017)

Voorbeeld 3

"Wat moet je met moslimkinderen die applaudisseren voor terroristische aanslagen?" Die vraag werd getwitterd door een leraar. Zijn tweet werd duizenden keren geliked en geretweet. Maar 's middags stonden er drie agenten op zijn stoep, op last van de burgemeester. Of hij dit soort opruiende dingen niet meer wilde tweeten. Uiteindelijk maakte de burgemeester zijn excuses, maar op sociale media hield de rel nog lang aan. (Bron: *Metro*, 22 maart 2016)

Voorbeeld 4

Een leraar maatschappijleer werd ontslagen vanwege zijn anti-islamitische berichten die hij via Twitter had verspreid. Dat wil zeggen: eerst werd hij geschorst, en daarna werd zijn contract niet meer verlengd. (Bron: De Telegraaf – artikel inmiddels verwijderd)

Voorbeeld 5

Een aardrijkskundeleraar schreef een erotische roman, en publiceerde die als feuilleton op internet. Een leerling van de school ontdekte het, praatte erover op het schoolplein, en binnen de kortste keren wist de hele school het, plus de plaatselijke pers. De schoolleiding informeerde de ouders, en vroeg de leraar om zijn teksten te verwijderen. Verder bleef het bij een berisping. (Bron: De Telegraaf – artikel inmiddels verwijderd)

Voorbeeld 6

Om het nog ingewikkelder te maken: bijdragen op sociale media hoeven niet per se extremistisch, schofferend of aanstootgevend te zijn, om toch vragen op te roepen. Ze kunnen ook 'gewoon' tot nadenken stemmen. Zoals een discussie over het eurocentrisme van het huidige geschiedenisonderwijs. (Bron: *Historici.nl*, 30 sept. 2016)

Voorbeeld 7

Ook zijn er leraren die manifesten schrijven over onderwijsvernieuwingen, en zich betrokken voelen bij ontwikkelingen binnen het onderwijs en daarover een debat beginnen. Zoals: het Manifest tegen Plofkinderen. (Bron: *Plofkind.nl*)

Voorbeeld 8

Hoe groot de impact van sociale media kunnen zijn, ondervond een Twentse leraar van Poolse afkomst. Hij had iets gepost over de persvrijheid in Polen, en werd daarna meegesleept in een discussie in zijn moederland. “Als ik dit allemaal had geweten, had ik misschien niets op Facebook geplaatst,” liet de leraar weten. (Bron: *Tubantia*, 21 sept. 2016)

Aandachtspunten

Hieronder lees je enkele dingen om te onthouden als je de discussie gaat leiden.

“Een leraar kan niet alles onbeperkt publiceren. Als hij schrijft (o.a. blogt, tweet) dient hij te beseffen dat het invloed kan hebben op zijn functioneren of dat van de school, vakgroep of collega’s. Hij dient rekening te houden met zijn woordkeuze, stijlfiguren en mate van fictie en het gebruikte communicatiemiddel. Vanzelfsprekend mag een leraar de reputatie van de school of anderen geen schade toebrengen, een gevoel van onveiligheid veroorzaken of een prettige samenwerking in de weg staan. Een leraar is door zijn functie een voorbeeld en vertrouwenspersoon voor leerlingen. Niet voor alle leerlingen zal elke leraar op een voetstuk staan, toch dient hij zich zo te gedragen door te laten zien wat gewenst sociaal gedrag is.” (Bron: *ibestuur.nl*)

“Leraren weten inmiddels via de protocollen en gecommuniceerde beleidsstukken dat ze op hun privépagina’s van blogs en Facebook niet uit naam van de school mogen spreken of als leraar van de school – en dat moet ook blijken uit hun socialemediaprofiel. Als ze werkzaam zijn in het openbaar onderwijs, zijn ze feitelijk ambtenaar en dat betekent dat ze een voorbeeldfunctie hebben. Dat weten de meeste leraren ook. Alleen moet je ze, vanwege de sociale media, daar wel af en toe aan herinneren. Dat het in de protocollen staat is vaak niet voldoende.” (Bron: interview door Kennisnet)

“In Nederland heeft iedereen het recht zijn mening te uiten. Dat recht gaat ver. Zo vindt het Europees Hof voor de Rechten van de Mens dat die vrijheid van meningsuiting er óók is om schokkende, kwetsende of verontrustende ideeën en denkbeelden te verspreiden. Maar dat recht is niet onbeperkt. Bij uitingen die nodeloos kwetsend of anderszins schadelijk zijn, kan de rechter de vrijheid van meningsuiting begrenzen. De Nederlandse strafwetgeving trekt die grenzen met name bij belediging, smaad en laster, maar ook bij discriminatie of de aanzet tot haat of geweld. Ook kan de rechter een grens trekken op grond van bijvoorbeeld de privacy of een contractuele geheimhoudingsplicht.” (Bron: *Kennisnet*, 2013)

“Maak structureel tijd voor actualiteit in de klas. Niet alleen als opdringende actualiteit zich voordoet, zoals de aanslagen in Parijs, maar juist ook door het jaar heen. Informatievaardigheden en mediawijsheid kun je immers niet eenmalig aanleren. Het bewust en kritisch omgaan met media vraagt om een houding en vaardigheden die je regelmatig moet trainen.” (Bron: *Mediawijzer.net*)

“Discriminatie aan de orde stellen in de lessen is niet altijd makkelijk. Noodzakelijk is het wel. Niet alleen omdat discriminatie verboden is, maar ook omdat erváren discriminatie soms heel ongrijpbaar is. Ongrijpbaar, maar overal aanwezig, ook op school. We nemen u mee in het thema. We geven u als leerkracht tips en handreikingen om bij uw leerlingen meer bewustzijn rondom discriminatie en vooroordelen te creëren.” (Bron: *School & Veiligheid*, 2015)

Ter inspiratie: *Voorbeeldprotocol Sociale media op school.* Dit protocol beschrijft hoe leraren en andere onderwijsprofessionals om moeten gaan met sociale media.

Heeft jouw school een eigen socialemediaprotocol? Dan heeft dat natuurlijk de voorkeur boven het voorbeeldprotocol. Eventueel kun je beide protocollen met elkaar vergelijken.

Tip 1: deel het eigen protocol – als dat er is – uit aan de deelnemers. Aan het eind of halverwege. Hoe goed kennen de leraren hun eigen gedragsregels?

Tip 2: ga na, op basis van de discussie die straks gevoerd wordt, of het huidige protocol moet worden aangepast. Moeten er misschien regels toegevoegd, verwijderd of gewijzigd worden? Neem de feedback van de deelnemers heel serieus.

Verder lezen

Grondwet, Artikel 7 – De vrijheid van meningsuiting
Het grondwetsartikel waarin de vrijheid van meningsuiting is vastgelegd.

Maatschappelijke thema’s in de klas – Hoe moeilijk is dat?
Hoe behandel je ‘lstige’ thema’s als rechts-extremisme, antisemitisme, seksuele diversiteit en integratie in de klas?

Zo maak je een reglement sociale media en internet op school
Voorbeeldprotocollen en een modelreglement.

Sociale veiligheid op school en internet
Brochure over de omgang van scholen met sociale media.

Colofon

Datum
Maart 2018

Hoofdedactie
Remco Pijpers

Redactie
Louis Stiller en Henk Boeke

Eindredactie
Henk Boeke

Fotografie
Rodney Kersten

Sommige rechten voorbehouden
Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur(s), redacteur(s) en uitgever van Kennisnet geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten of onvolkomenheden.

Over Kennisnet

Elke leerling verdient eigentijds, veilig en persoonlijk onderwijs. Daarom ondersteunt Kennisnet scholen met ict. We zorgen voor een landelijke ict-basisinfrastructuur, adviseren de sectorraden en delen onze kennis met het primair onderwijs (po), het voortgezet onderwijs (vo) en het middelbaar beroepsonderwijs (mbo). Zo laten we ict werken voor het onderwijs. Kennisnet wordt gefinancierd door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW).

kennisnet.nl

Kennisnet
Paletsingel 32
2718 NT Zoetermeer

T 0800 321 22 33
E support@kennisnet.nl
I kennisnet.nl

Postbus 778
2700 AT Zoetermeer